

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor: 14. Pedagogika, psychologie, sociologie a problematika
volného času

*Srovnání českého a anglického systému výuky
Dějepisů na středních školách*

*A Comparison of the Czech and English System of
History Teaching at Secondary Schools*

Autor: Ivana Recmanová

Škola: Osmileté gymnázium Bud'ánka, o. p.
s., Pod Žvahovem 463, 152 00 Praha
5

Konzultant: Martin Kulhánek

Praha, 2010

Prohlašuji, že jsem svou práci vypracoval) samostatně, použil) jsem pouze podklady citované v práci a uvedené v příloženém seznamu a postup při zpracování práce je v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Praze dne 22. 3. 2010

podpis:

OBSAH:

OBSAH	1
SEZNAM ZKRATEK	2
I. ÚVOD	3
II. TEORETICKÁ ČÁST	4
A) Dějepis v České republice.....	4
a) Dějepis a vzdělávací systém.....	4
b) Příbuzné předměty a jejich prolínání s Dějepisem.....	6
c) Didaktika a metodika.....	7
I) Způsoby získání učitelské aprobační.....	7
II) Plán učiva.....	8
III) Učební materiály a pomůcky, koncepce výuky.....	9
IV) Cíle a výstupy výuky.....	10
V) Hodnocení a klasifikace studentů.....	11
d) Závěrečné a přijímací zkoušky na VŠ.....	12
I) Maturitní zkouška.....	12
II) Přijímací zkoušky na VŠ.....	13
e) Diskuze o reformě výuky.....	14
B) Dějepis v Anglii.....	16
a) Dějepis a vzdělávací systém.....	16
b) Příbuzné předměty a jejich prolínání s Dějepisem.....	17
c) Didaktika a metodika.....	17
I) Způsoby získání učitelské aprobační.....	17
II) Plán učiva.....	18
III) Učební materiály a pomůcky, koncepce výuky.....	19
IV) Cíle a výstupy výuky.....	20
V) Hodnocení a klasifikace studentů.....	20
D) Závěrečné a přijímací zkoušky na VŠ.....	22
I) GCSE.....	22
II) A-Levels.....	23
III) Pre-U.....	24
IV) Přijímací zkoušky na VŠ.....	25
e) Diskuze o reformě výuky.....	26
III. PRAKTICKÁ ČÁST	27
A) Analýza a porovnání didaktických složek.....	27
a) Metodika.....	27
b) Učebnice.....	28
c) Závěrečné zkoušky.....	29
d) Seminární práce.....	31
e) Přijímací zkoušky na vysoké školy.....	32
B) Zhodnocení analýzy.....	33
IV. ZÁVĚR	36
POZNÁMKY	38
ZDROJE	39

SEZNAM ZKRATEK:

A2...Advanced
A-levels...Advanced levels
AS...Advanced Subsidiary
BMAT...Biomedical Aptitude Test
BTEC...Business and Technology Education Council
CIE...Cambridge International Examinations
DPS...doplňující pedagogické studium
FF...Filozofická fakulta
GCSE...General Certificate of Secondary Education
HAT...History Aptitude Test
ICSE...International Certificate of Secondary Education
IGCSE...International General Certificate of Secondary Education
lat....latinský
LNAT...National Admissions Test for Law
MŠ...mateřská škola
MŠMT...Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Oxbridge...Oxford+Cambridge
PedF...Pedagogická fakulta
PGCE...Post-Graduate Certificate of Education
Pre-U...Pre-University
QTS...Qualified Teacher Status
SOČ...Středoškolská odborná činnost
SOŠ...střední odborná škola
SOU...střední odborné učiliště
ŠVP...školní vzdělávací plán
UCAS...University and College Admissions Service
UJEP...Univerzita J. E. Purkyně
UK...Univerzita Karlova
VOŠ...vyšší odborná škola
VŠ...vysoká škola
ZČU...Západočeská univerzita
ZŠ...základní škola

I. ÚVOD

„Stejní, a přece jiní...“ Ačkoliv jsou Česká republika i Velká Británie, potažmo Anglie, země Evropy a členy Evropské unie, stále se v některých ohledech liší. Kromě jazyka a geografické polohy jsou to také jejich dějiny, zkušenosti, kterými si prošly – a také způsoby, jakými se rozhodly je předat dalším generacím a uchránit je tak chyb, kterých se dopustili jejich předkové.

V dnešním globalizovaném světě je více než důležité nezůstat pouze multikulturní, nýbrž i interkulturní; jinými slovy, nebýt pouze tolerantní či lhostejný k odlišným kulturám, ale také vést s nimi dialog. Do Spojeného království přijíždí spousta cizinců – i Čechů -, aby zde začala nový život, našla si práci, nebo dokonce vystudovala zdejší školu. Děje se tak samozřejmě i naopak, ale v mnohem menší míře. Pořád ale vyvstávají otázky: Bude těžké pro studenta se přizpůsobit tamější výuce? Jak moc se liší pojetí předmětů? Stojí vůbec za to opustit svou rodnou zemi a vydat se nejasným zítřkům za úplně jiným systémem výuky – bude to prospěšné?

Právě tyto důvody mě vedly k sepsání této práce, ve které jsem si stanovila za cíl porovnat didaktické systémy obou zemí na určitém předmětu a případně poskytnout českému návrhy na zlepšení. Země ani předmět nebyly vybrány náhodně; v příštím roce se hodlám hlásit na anglické školy a Dějepis je potřebným předmětem ke studiu humanitních oborů, na které se chystám.

Přestože bylo publikováno několik prací na téma evropských vzdělávacích systémů, ne všechny se zaměřovaly přímo na komparaci jednotlivých, a pokud ano, pouze ve zmenšené míře a navíc šlo o starší dokumenty, v dnešní době nepřiliš aktuálních, pokud přihlédneme k rychlosti, s jakou se školství na celém světě mění. Využívala jsem tedy především služeb internetu, který se nakonec ukázal jako nejlepší zdroj. Protože jsem porovnávala vzdělávací systémy různých zemí, musela jsem také využít znalosti anglického jazyka, neboť o některých anglických specifikách, pokud vůbec nějakých, se v českém prostředí diskuze nevedou.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části: teoretickou a praktickou. V teoretické jsem popsala fungování obou systémů s důrazem na středoškolskou úroveň, způsob vyučování Dějepisu a některé problémy ve výuce, se kterými se daný systém v poslední době potýká. V praktické jsem analyzovala a srovnala konkrétní výukové metody a výstupy na základě koncepce učebnic, závěrečných zkoušek, seminárních prací a přijímacích zkoušek a také jsem na závěr celé práce připojila konečné zhodnocení i s návrhy na zlepšení. Protože pojem „střední školy“ je příliš obecný a v obou zemích nabývá jiné podoby, je tato práce zaměřena na stupeň vzdělávání číslo 3, konkrétně 10. – 13. ročník.

Tímto bych také chtěla poděkovat lidem, kteří mi byli při psaní práce nápomocni: Martinu Kulhánkovi, vedoucímu mé práce, za připomínky a návrhy ke zlepšení, Janu Indráčkovi, studentovi Historie na Oxfordské univerzitě, za doporučení zdrojů a zapůjčení potřebné literatury, a Tomáši Malečkovi za pomoc s grafickou úpravou této práce.

II. TEORETICKÁ ČÁST

A) Dějepis v České republice

a) Dějepis a vzdělávací systém

Český vzdělávací systém se dělí na 4 stupně: mateřské, základní, střední a vysoké školy. Základní škola se dělí na 2 stupně: první (1. – 5. třída) a druhý (6. – 9. třída). Střední školy se rozlišují na **gymnázia** (všeobecně vzdělávací instituce připravující na vyšší vzdělávání; studium trvá 4, 6 nebo 8 let, je zakončeno maturitní zkouškou), **střední odborné školy** (instituce připravující na praxi ve zvoleném oboru a vyšší vzdělávání v daném směru; studium trvá 4 roky a je zakončeno maturitní zkouškou), **lycea** (instituce na rozhraní gymnázií a SOŠ; studium trvá 4 roky a je zakončeno maturitní zkouškou), **konzervatoře** (instituce zaměřené na studium hudby, tance a dramatického umění; studium trvá 6 – 8 let a je zakončeno absolutoriem, v průběhu studia mohou studenti složit nepovinně maturitní

zkoušku), **střední odborná učiliště** (instituce připravující na výkon řemesla; výuka trvá 3 – 4 roky a je zakončena buď maturitní zkouškou nebo výučním listem), **odborná učiliště, učiliště a praktické školy** (instituce určena žákům, kteří ukončili povinnou školní docházku dříve než v 9. ročníku připravující na praktické činnosti; výuka trvá 1 – 2 roky). Povinná školní docházka trvá od 6 do 15 let (viz schéma¹).

Úkolem MŠ, ve které trvá docházka od 3 do 6 let, je příprava na ZŠ a vedení k samostatnosti. Na ZŠ je nejdůležitější získat zručnost ve čtení, psaní, počítání, počítačové gramotnosti, vštěpování demokratických zásad a v neposlední řadě také příprava na SŠ. Na 1. stupni se vyučuje Český jazyk, cizí jazyk, Prvouka, Vlastivěda, Přírodověda, Matematika, Výtvarná výchova, Hudební výchova, Pracovní činnosti a Tělesná výchova, na 2. Český jazyk a literatura, cizí jazyky, Občanská výchova, Rodinná výchova, Dějepis, Zeměpis, Matematika, Informatika a výpočetní technika, Fyzika, Přírodopis, Chemie, Hudební výchova, Výtvarná výchova, Tělesná výchova, Pracovní činnosti a volitelné předměty. Všechny tyto předměty je však také možno propojovat a integrovat do větších celků, neboť od roku 2007 přecházejí školy na vlastní ŠVP. Pro současné 4. a 9. ročníky platí předešlé osnovy; na výběr byly státem garantované programy Základní škola, Obecná škola, Národní škola a Zvláštní škola, popřípadě alternativní programy Waldorfská škola, Domácí vyučování apod.

Střední škola navazuje na ZŠ v rozvíjení občanských zásad, zároveň je ale důležitá i jako příprava na budoucí povolání nebo studium. Na gymnáziích se vyučují pouze všeobecné předměty téměř totožné se ZŠ, na SOŠ tvoří v prvních 2 ročnících 50% výuky, později přibližně 33%². Výuka se řídí osnovami schválených MŠMT s možností kodifikací s přihlédnutím ke specifikům regionu a zaměření školy (některé je možno nalézt na internetových stránkách NÚOV) a je zakončena maturitní zkouškou, rozdělenou na společnou (státní) část a profilovou (školní), z Českého jazyka a literatury, cizího jazyka nebo Matematiky a předmětů, které si zvolí student nebo určí ředitel školy, nebo jiným certifikátem (výuční list, absolutorium) vydaným po úspěšném zvládnutí praktické zkoušky ze studovaného oboru. Po složení maturitní zkoušky má student možnost pokračovat na VŠ, VOŠ, pomaturitním studiu či přejít do praxe, po složení výučního listu může student buď nastoupit na nástavbové studium a dodělat si maturitu nebo také přejít do praxe.

Na 1. stupni ZŠ se dějepisné učivo probírá v předmětu Vlastivěda. Dějepis se začíná jako samostatný předmět vyučovat od 6. třídy ZŠ (a paralelních ročníků gymnázií), ale školy mohou Dějepis také sloučit s jinými předměty a integrovat je do jednoho celku. Pro 9. ročník a vyšší, na které se ještě nevztahuje ŠVP, platí povinnost vyučovat jej do konce 9. třídy v rozsahu 2 vyuč. hodiny týdně.

Na středních školách se Dějepis zařazuje do výuky podle typu školy. Na gymnáziích se vyučuje povinně od 1. do 3. ročníku v rozsahu 2 vyučovacích hodin týdně, přičemž ředitel školy může hodinovou dotaci zvýšit či zahrnout předmět i do 4. ročníku. V posledních 2 – 3 letech studia se do výukových plánů přidávají i volitelné předměty, některé se mohou prolínat i s Dějepisem. Na SOŠ a SOU se Dějepis vyučuje většinou v prvních 2 letech studia v celkovém rozsahu 68 – 136 vyučovacích hodin (přičemž se nedoporučuje, aby týdenní hodinová dotace v jednom ročníku dosáhla 1³). podle uvážení ředitele školy se do vyšších ročníků mohou zařadit volitelné předměty protínající se i s Dějepisem.

b) Příbuzné předměty a jejich prolínání s Dějepisem

K povinným příbuzným předmětům na SŠ patří **Dějiny výtvarné kultury**, vyučované na středních uměleckoprůmyslových školách a zabývající se dějinami výtvarného umění a **Dějiny hudby**, které se vyučují na hudebních oborech na konzervatořích (na Konzervatoři a VOŠ Jaroslava Ježka se dělí na **Dějiny klasické hudby** a **Dějiny populární hudby**).

Ve volitelných předmětech je z dějepisných nejčastěji zastoupen **Seminář z dějepisu** (název předmětu se vyskytuje v různých variantách), a to na gymnáziích a lyceích, na SOŠ bývá dějepisné učivo integrováno do **Společenskovedního semináře** (na gymnáziích spadá do tohoto semináře pouze učivo Základů společenských věd). Některá gymnázia nabízejí ale pestřejší škálu volitelných předmětů zaměřených na historii; například na Osmiletém gymnáziu Buďánka se vyučuje také **Historickogeografický seminář** (určený jako nadstavbový seminář pro kvintu, propojuje dějepisné a zeměpisné učivo), **Dějiny**

USA (vyučovaný v anglickém jazyce), **Moderní dějiny, Památky Prahy, Společnost a životní styl v proměnách času** (zaměřen na dějiny každodennosti) apod.⁴, na Gymnáziu Jana Keplera mj. **Dějiny umění** či **Historická paměť** (zkoumání českého historického povědomí)⁵ a na Gymnáziu Nad Alejí **Realie anglicky mluvících zemí** (vyučované v angličtině), **Dějiny filozofie, Archeologie** atd.⁶

Klasické semináře bez vazeb na další předměty si většinou kladou za cíl připravit studenty k maturitní zkoušce z Dějepisu nebo přijímacím zkouškám z tohoto předmětu. Předměty zaměřené pouze na určitou historickou disciplínu nebo epochu prohlubují znalosti a schopnosti v ní. Ty, které se prolínají s uměním, poskytují studentům obraz vývoje dané disciplíny, popř. ji zasazují do společenského kontextu dané doby, stejně jako předměty integrující Dějepis a Zeměpis, které podporují „myšlení v zároveň v geografických i historických souvislostech“⁷. Výuka dějepisného předmětu v cizím jazyce si stanovuje jako hlavní cíl rozšířit slovní zásobu a připravit studenty na výuku v daném jazyce⁸.

c) Didaktika a metodika

i) Způsoby získání učitelské aprobače

Způsobů, jak získat oprávnění učit, je několik.

Prvním z nich je studium učitelského oboru se zaměřením na Dějepis pro SŠ na pedagogické fakultě vysoké školy, která ho nabízí (např. PedF UK nebo UJEP). Studium trvá 5 let nebo 2 (v případě, že jde o navazující magisterské) a absolvent získá titul Mgr. Výjimku tvoří obor Historie se zaměřením na vzdělávání na PedF ZČU, který je bakalářský, k plnému učitelskému oprávnění však musí zájemci dosáhnout i magisterského titulu. Ve všech případech se jedná o studium teorie oboru a pedagogických věd.

Další možností je DPS (doplňující pedagogické studium), určené absolventům magisterských teoretických historických oborů. Tyto kurzy vypisují taktéž pedagogické fakulty a jejich náplň je stejná jako u magisterských oborů. Trvají 1 – 2 roky.

Některé teoretické obory (např. Historie na FF UK) nabízejí v rámci navazujícího magisterského studia možnost pedagogické specializace, tudíž absolvent je ihned po promoci vybaven zároveň i oprávněním učit.

ii) Plán učiva

Dějepis je na SŠ v ČR vyučován chronologicky s přihlédnutím k národním dějinám. Cyklus začíná pravěkem a končí moderními dějinami. Někdy se před začátkem výuky chronologických dějin vykládají i pomocné vědy historické (např. Gymnázium Kladno). V rámci těchto etap se žáci a studenti seznamují s politickou, ekonomickou a uměleckou historií a historií každodennosti.

Na jednotlivá období však není kladen stejný důraz. Platí, že čím blíže současnosti, tím více času pokrývá daná látka.

Ačkoliv je gymnaziální Dějepis obsáhlejší než SOŠ nebo SOU, výuka se dotýká, byť jen okrajově, všech základních témat: pravěk a pračlověk na území ČR a Evropy, starověké orientální státy (např. Egypt, Sumer, Indie, Čína), starověké Řecko, Řím, Byzantská říše, Velkomoravská říše, Francká říše, počátky českého knížectví, počátky feudalismu v Evropě, vláda posledních Přemyslovců, vláda Lucemburků, husitské války, křížové výpravy, objevné plavby, reformace, doba temna, osvícenství, národní obrození, průmyslová revoluce, 1. světová válka, meziválečný svět, 2. světová válka, nástup komunismu, studená válka, pád totality, současný svět a jeho problémy. Hloubka učiva a zařazení rozšiřujícího učiva záleží na předmětové komisi školy.

iii) Učební materiály a pomůcky, koncepce výuky

Nejdůležitějším učební pomůckou využívanou při výuce i samostudiu je **učebnice**, která v písemné podobě shrnuje osnovu učiva. Jedná se o „historický přehled dějin, historickou syntézi, která pomáhá učiteli při plánování výuky“⁹ Existuje několik typů učebnic: První se zaměřují na narativní Dějepis, tzn. že tlumočí fakta interpretovaná historiky a využívají se při klasické výuce; druhý typ je zaměřený na řešení problému, které mají studentům přiblížit práci historiků, ty jsou však využívány většinou jen v seminářích¹⁰. Pro moderní učebnice je charakteristické členění na hlavní text, doplňující obrázky a grafy, otázky k zamyšlení a doporučenou literaturu k hlubšímu studiu.

Další pomůckou ve výuce jsou **historické prameny**, povětšinou primární. Ty bývají také často obsaženy v učebnicích. Hodiny Dějepisu se však o ně neopírají, slouží spíše jako doplněk k učebnici a zprostředkovávají myšlení doby.

Při výuce jsou také využívány **mapy**, studenti na nich sledují např. migraci obyvatel, demografický vývoj, různé výpravné cesty apod. Stejně jako historické prameny, i mapy slouží spíše jako doplnění učebnice.

Do výuky bývají také někdy zařazovány různé populárně-naučné **audio programy**, některé z nich jsou přímo zaměřené na studenty SŠ. Jsou důležité hlavně z vizuální stránky, kterou předchozí pomůcky nemohou detailně zprostředkovat.

Samotné členění hodin se uskutečňuje podle typu práce, která se v hodině provádí. Nejdůležitější hodiny jsou **výukové**, při kterých se probírá nová látka. Výuka je většinou založena na výkladu, tedy frontální, na předávání informací studentům. Při tomto typu je důležitá spolupráce s učebnicí a dalšími pomůckami, které doplňují výklad vyučujícího. Někdy se také využívá dedukce postavené na interakci studentů a učitele, kdy se studenti přes odpovídání na návodné otázky dostávají k formulaci hypotéz. Důležitou součástí

hodin je také diskuze, při kterých si studenti upevňují získané znalosti a snaží se pochopit příčiny a důsledky událostí.

Získané učivo je ověřováno v hodinách **testovacích**, ať již ústní či písemnou formou (viz níže). Ne vždy musí být známkováné, kromě ověřování znalostí slouží jako procvičení nabytých znalostí a příprava na test či zkoušku.

Nepovinnou složkou hodin jsou různé **exkurze** (z lat. *ex curso* – mimo běh) či **přednášky**. Při exkurzích se navštěvují různá muzea, skanzeny, památníky atp., při kterých se studenti blíže seznamují s určitou tematikou, kterou se učebnice či vyučující nemůže podrobněji zabývat. V těchto institucích je pro studenty většinou připraven i výchovně-didaktický program, během kterého se seznamují s danou problematikou. Při přednáškách se studenti setkávají s odborníky na historii, častěji však bývají spojené s besedami s pamětníky, kteří zprostředkovávají pohled do nedávné minulosti. Stejně jako exkurze, i přednášky mají hlavně výchovný účel.

iv) Cíle a výstupy výuky

Ačkoliv se pojetí výuky na SOŠ, SOU a gymnáziích s lycey liší, některé základní principy zůstávají stejné.

Dějepis má na SOŠ a SOU v první řadě funkci výchovnou, která rozvíjí historické povědomí, vychovává k vlastenectví, demokracii a ochraně památek¹¹. V druhé řadě se studenti učí kritickému posuzování historické skutečnosti, porozumění všednímu životu obyvatel napříč dějinami a úsudku na základě faktografických znalostí¹².

Gymnázia a humanitní lycea, u jejichž studentů se dá předpokládat hlubší zájem o Dějepis (např. maturita, studium VŠ nebo VOŠ s historickým zaměřením), staví jako primární cíl výuky orientaci na časové ose, porozumění historickým změnám ve společnosti (jak

sociální, tak politické dějiny) a práci s historickým materiálem, neboť „bez znalosti základní historické faktografie a terminologie nelze aplikovat jednotlivé dovednosti“¹³. O něco méně důležitá, nicméně stále potřebná, je uvědomění si národní identity a rozvoj odborné slovní zásoby¹⁴. Dále je důležité (především u gymnazistů a lyceistů) podrobné zvládnutí faktografie. Předpokládá se, že absolvent bude schopen objasnit příčiny a důsledky té které historické události, vysvětlit průběh dějinné etapy, objasnit postavení českých dějin v dané době¹⁵, popsat tehdejší politickou a sociální situaci a zhodnotit přínos důležitých usnesení a rezolucí¹⁶.

v) Hodnocení a klasifikace studentů

Na většině SŠ v ČR se výkon studentů hodnotí známkami 1 – 5 (1 – výborný, 2 – chvalitebný, 3 – dobrý, 4 – dostatečný, 5 – nedostatečný). Ačkoliv může škola používat i jiné hodnocení (slovní, bodové, procentuální apod.), musí být jasně převeditelná na známkovací stupnici¹⁷.

Pro udělování známek nejsou stanovena závazná kritéria ani rozmezí úspěšnosti; vše záleží na úsudku vyučujícího.

Studenti jsou zkoušeni v průběhu celého pololetí; počet zkoušení pro řádnou klasifikaci v závěru pololetí a jejich váhu určuje předmětová komise na dané škole.

Nejčastějším typem prověřování znalostí jsou **písemné** a **ústní testy** zkoušející znalost faktů získaných v hodině, studenti nemají k dispozici při zkoušení žádné pomůcky. Při vypracovávání **projektů** během hodiny mají obvykle k dispozici různé písemné zdroje, někdy se využívá i internet. Pomocí nich se hodnotí nejen porozumění dané problematice, ale i schopnost ji prezentovat a vysvětlit ostatním studentům. Častým způsobem ověřování práce s materiálem bývají také domácí přípravy spojené většinou s následnou prezentací, nesprávně nazývané jako **referáty** (se zvoleným i zadaným tématem). Na některých školách jsou součástí hodnocení i seminární práce, které se zpracovávají dlouhodobě;

studenti si vybírají určité téma, o kterém sepisují, na rozdíl od referátu či projektu, odbornou a rozsáhlou práci. Důležitou součástí hodnocení je také **aktivita během hodin** (např. posuzování (ne)účasti při diskuzích či (ne)zpracovávání zadané práce) a **účast na různých studentských soutěžích** (olympiády, SOČ apod.).

V případě, že student na konci školního roku získal známku odpovídající stupni „neprospěl“, popřípadě se během daného pololetí nenasbíral dostatek podkladů pro klasifikaci, koná student opravnou či dodatečnou zkoušku. Ta bývá zpravidla komisionální, ústní i písemná. V případě, že získá nižší známku než 5, postupuje do dalšího ročníku; v opačném případě ho musí opakovat.

d) Závěrečné a přijímací zkoušky na VŠ

i) Maturitní zkouška

Maturitní zkouška se v ČR skládá na konci studia a sestává z Českého jazyka a literatury a dalších 3 předmětů, jejichž celková týdenní dotace za celou dobu studia dosáhla alespoň 4 hodin. Na SOŠ skládají také studenti praktickou zkoušku ze svého oboru.

Zkoušky mají buď písemnou (Český jazyk a literatura – slohová část, Matematika – matematicko-fyzikální gymnázia, Cizí jazyk – gramatická část), projektovou (praktická zkouška) nebo ústní podobu (zbylé předměty).

Zadání maturitních zkoušek a jejich okruhů je v kompetenci každé školy, resp. předětových komisí a ředitele školy, který musí stanoviska komise potvrdit.

Ústní zkoušky, tedy typ, který se týká Dějepisu, se skládají z tematických okruhů probraných v průběhu studia. Student si otázku na místě zkoušky přímo vylosuje a poté má

15 min na přípravu. Po této lhůtě nastupuje před porotu, která sestává z učitele, který studenta předmětu učil, přisedícího, aprobovaného učitele, který studenta neučil, třídního učitele a předsedy komise, vyučujícího jiné školy, která má zajistit spravedlivý průběh zkoušek. Na pohovor o tématu má student dalších 15 min.

Student je u maturitní zkoušky hodnocen stejně jako při jiném zkoušení, tzn. stupni 1 – 5, přičemž za 5 musí student opakovat zkoušku; pokud student získá známku 5 z více předmětů, musí maturitní zkoušku opakovat celou. Znamky na maturitním vysvědčení se sčítají, takže student, který získal ze tří předmětů jedničku a z posledního dvojku, bude mít výsledné skóre 5.

ii) Přijímací zkoušky na VŠ

Na vysoké a vyšší odborné školy se mohou hlásit pouze studenti s maturitou, popřípadě ti, kteří ji v daném školním roce získají. Počet přihlášek není omezen a zpracovávají je jednotlivé VŠ a VOŠ. Uzávěrky přihlášek jsou většinou na konci února (dříve u uměleckých škol), přijímací zkoušky se konají většinou od dubna do června, v případě volných míst i v srpnu a září.

Obsah přijímacích zkoušek na fakulty VŠ jsou v kompetenci škol. Některé vyvíjejí vlastní testy, některé využívají servisu komerčních firem (např. Scio).

Přijímací zkoušky z Dějepisu hrají důležitou roli především v humanitních oborech, např. Historii, Kulturní antropologii, Archeologii, Humanistice, Dějinách umění apod. Forma zkoušky záleží na vedení školy, většinou jsou písemné a pokrývají standardní učivo gymnázií. U specializovanějších oborů, např. Historii a Archeologii, jsou vyžadovány detailnější znalosti, na některých školách jsou uchazeči eliminováni ještě ústním kolem, při kterém se zjišťuje i motivace a praxe.

V určitých případech se mohou přijímací zkoušky prominout – při výborném prospěchu (většinou mezi 1,00 až 1,20) nebo za umístění v předmětových soutěžích (olympiády, SOČ...).

e) Diskuze o reformě výuky

Stejně jako ostatní postkomunistické země, i Česká republika musela přehodnotit po sametové revoluci výukové metody. Odrazilo se to ve všech předmětech, i v Dějepise.

Od roku 2009, kdy střední školy přecházejí na vlastní ŠVP, si každá definuje vlastní cíle, metody a postupy výuky. Ačkoliv příznivci této reformy proklamují, že jde o příznivý zahraniční trend, odpůrci namítají, že na tuto změnu nejsou vysoké školy připraveny, jelikož používají přijímací testy založené na starých osnovách, popřípadě ty, které s učivem SŠ nekorrespondují.

Dalším z problémů výuky Dějepisu je úzká zaměřenost na český národ a opomíjení ostatních etnických skupin na území ČR, především Židů a Romů¹⁸. Protože svět se stává multikulturním, je nutné poukázat při výuce i na to, že i nepůvodní obyvatelstvo hrálo a hraje důležitou roli při formování dějin.

Kritici výuky také poukazují na to, že samotná didaktika Dějepisu je zastaralá a zaměřená na faktografii a nezaměřuje se na interpretaci faktů. Argumentem proti tomuto tvrzení stojí statistiky, které tvrdí, že čeští žáci znají ve větší procentuální míře významy slov z moderních dějin, např. gulag nebo koncentrační tábor¹⁹ a že faktografie je právě požadována při přijímacích zkouškách na vyšší typ studia.

Dále je také vytýkáno, že Dějepis se zařazuje i do učebních osnov odborných oborů na úkor předmětů odborných; příznivci této koncepce ovšem namítají, že studenti, byť při svém profesním zaměření nebudou potřebovat znalost historie, musí získat všeobecný přehled. V současné době se například jedná o úpravách osnov, aby výuka kladla větší důraz na dějiny 20. století, aby studenti rozpoznali nebezpečí extremismu²⁰, nicméně

zádrhel spočívá znovu v hodinách určených pro výuku, neboť na SOU je podíl nejnižší, zatímco na gymnáziích je mnohem vyšší.

Se zvyšujícími požadavky MŠMT také narůstá potřeba dalšího pedagogického vzdělávání u těch učitelů, kteří ho postrádají. Jedním z problémů postkomunistického školství, který ještě nebyl dořešen, je totiž vysoká neaprobovanost.

Vyvstaly se také diskuze, jestli není z evaluačního hlediska výhodnější nahradit stávající škálu známek 1-5 např. slovním nebo procentuálním hodnocením, nicméně tyto kroky jsou podnikány pouze několika školami a pro veřejnost je stále jednodušší pětistupňové. Hodnocení také musí mít srovnávací schopnost, což způsobuje problémy u slovního. Učitelé sami přiznávají, že ani slovní hodnocení sestavit neumí.

Ve školním roce 2010/2011 se plánuje spustit náběhová verze státních maturit, která se bude skládat z Českého jazyka a literatury, Cizího jazyka/Matematiky a podle výběru studenta dalších nepovinných předmětů, do kterých byl zařazen i Dějepis. V pozdějších letech se plánuje zavést třetí povinný předmět státní maturitní zkoušky, a to výběr z Informačních technologií, Občanského a společenskovedního základu a Matematiky, navíc přibude povinná maturita z předmětu Cizí jazyk. Jazykové předměty a Matematiku bude možná skládat ve dvou úrovních obtížnosti, krom toho budou muset studenti složit i školní maturitu. Ačkoliv je tato nová reforma zaváděna za účelem zjednodušení přijímacího řízení na do terciárního vzdělávání (školy by přijímaly na základě výsledků u maturitní zkoušky) a srovnání úrovně škol, většina děkanů univerzit se vyjádřila, že samotné státní maturity jsou pro přijímací řízení nedostatečnými podklady z důvodu jednoduchosti²¹, dále je vytýkána nepřipravenost učitelů a nejistá logistika²² a také problémy s organizací školního roku, neboť státní maturity budou trvat v rozmezí 3 měsíců²³.

B) Dějepis v Anglii

a) Dějepis a vzdělávací systém

Mateřská škola (*nursery/infant school*) v Anglii je nepovinná a trvá od 3 do 5 let. Anglická základní škola (*primary school*) trvá 5 let a na první 2 ročníky připadá první stupeň (*key stage*)(*infant school*) a na další 4 stupeň druhý (*junior school*). Po jejím absolvování přecházejí žáci na střední školu (*secondary/grammar school*), kde následující 3 roky chodí na 3. stupeň, což je jejich poslední všeobecný rok. V následujících dvou ročnících se připravují na nepovinné zkoušky GCSE, po jejichž absolvování končí povinná školní docházka a absolventi buď přecházejí do praxe, na odborné školy (*vocational school*), kde se následující dva roky připravují na odborné zkoušky BTEC, nebo do posledního stupně studia (*6th Form*), kde v průběhu dvou let skládají zkoušky A-levels (předposlední ročník: AS – *Advanced Subsidiary*, poslední ročník – A2 – *Advanced*) nebo Pre-U. Poté, co žáci získají závěrečné certifikáty, mohou buď nastoupit do praxe nebo přejít na odbornou či vysokou školu. Ačkoliv je tento systém značně rozvrstvený, je také zároveň pružný a umožňuje schopným žákům a studentům skládat některé zkoušky i dříve.

V mateřské škole se děti učí čtení, počítání a rozvíjejí sociální a osobnostní dovednosti²⁴. Na základní škole všichni žáci procházejí jednotným Národním vzdělávacím programem (*National Curriculum*). Povinnými předměty jsou Anglický jazyk, Matematika, Přírodní vědy, Výtvarná výchova, Pracovní činnosti, Zeměpis, Dějepis, Informatika a výpočetní technika, Náboženství, Hudební a Tělesná výchova.

Na střední škole přibudou dále předměty Občanská výchova, cizí jazyk, Výchova do světa práce a Sexuální výchova. Ve 4. stupni mají žáci povinně a zároveň jako hodnocené předměty pouze Anglický jazyk, Matematiku a Přírodní vědy, jako nehodnocené Informatiku a výpočetní techniku, Tělesnou, Občanskou a Sexuální výchovu, Výchovu do světa práce a Náboženství (nicméně škola může určit další povinné předměty²⁵) a dále si mohou dle zájmu vybrat ostatní předměty, pokud škola neurčí jinak. Pokud se rozhodnou pokračovat dále ve studiu ve všeobecném vzdělávání s A-levels, musí si vybrat pro 12.

ročník alespoň 4 předměty (většinou se na ně vztahují prerekvizity v podobě GCSE) a pro 13. ročník z nich vybrat minimálně 3 předměty. Na školách s Pre-U si žáci vybírají 3 předměty, které studují celé dva roky a jako povinné mají pouze Pohledy na svět a Nezávislý výzkumný projekt. Na odborných školách je povinnost studovat pouze vybrané řemeslo, nicméně je možno také absolvovat i všeobecné předměty.

Školy nemají závazně stanovený počet lekcí za týden.

b) Příbuzné předměty a jejich prolínání s Dějepisem

Ačkoliv školy většinou vyučují Dějepis jako souhrn středověkých, novověkých a moderních dějin, je možné je vyučovat i odděleně jakožto **Středověké dějiny** (*Medieval History*) nebo **Moderní dějiny** (*Modern History*). S nimi také souvisí i **Starověké dějiny** (*Ancient History*) nebo **Klasické civilizace** (*Classical Civilization*), zaměřené na Řecko a Řím. K prolínání historie a výtvarného umění dochází v předmětu **Dějiny umění** (*History of Art*), k integraci všech předmětů dochází v předmětu **Všeobecný přehled** (*General Studies*) u A-levels a v případě, že se student rozhodně zabývat historií, i **Nezávislý výzkumný projekt** (*Independent Research Project*) u Pre-U. V poslední době také dochází k revitalizaci předmětu **Archeologie** (*Archaeology*).

Předmět Klasické civilizace integruje poznatky z literatury, historie, dramatu, výtvarného umění, politiky, filozofie a religionistiky starověkého klasického světa. Studium materiálů probíhá v překladu. Všeobecná studia integrují všechny předměty dohromady a zaměřují se na společná témata jako např. role mužů a žen ve společnosti, lidská práva, industrializace nebo životní prostředí. Archeologie se zaměřuje na objasnění významu hmotných památek a starších dějin, které nejsou součástí kurikula standardního Dějepisu.

c) Didaktika a metodika

i) Způsoby získání učitelské aprobase

Zájemce o učitelské povolání musí mít jako vstupní podmínku pro PGCE (*Post-Graduate Certificate of Education*) ukončené bakalářské studium a složené GCSE v Matematice a Anglickém jazyce na minimálně známce C. Dále musí podstoupit testy QTS zaměřené na přezkoumání početní, počítačové a literární gramotnosti. Studium trvá 1 rok a hlavní těžiště výuky spočívá ve studiu vzdělávacího programu, předmětů, které chce učenec vyučovat a v praxi, která trvá 16-18 týdnů²⁶.

Toto studium však jako učitelskou kvalifikaci vyžadují pouze státní školy; na soukromých většinou postačuje titul.

ii) Plán učiva

Plán učiva je podmíněn výběrem zkoušejícím centrem (*examination board*) (viz níže), které navrhne osnovy, ze kterých se bude skládat GCSE/A-levels/Pre-U. Školy jsou povinny nevybírat pro všechny předměty jedno centrum.

V posledních dvou letech povinné školní docházky si žáci opakují učivo, které za celou svoji docházku probrali. Pokud se rozhodnou v Dějepise pokračovat i v 6th Form se zakončením v A-levels, proberou celkem 4 moduly: 3 z nich teoretické učivo a 1 jakožto seminární práci (*coursework*). Výuka se zaměřuje na pochopení ekonomických a politických aspektů dané doby v širších souvislostech s důrazem na vědeckou práci (heuristika, kritika, analýza či syntéza).

V případě, že studenti pokračují v 6th Form se zakončením v Pre-U Diploma, probírají 2 okruhy; na výběr jsou středověké až moderní dějiny Velké Británie a Evropy a novověké až moderní dějiny Spojených států amerických, Asie a Afriky. Dále je součástí učiva práce s dokumenty a vypracování seminární práce na zvolené téma. Studium je na rozdíl od A-levels nemodulární.

Pro teoretické moduly neexistují žádná omezení, tudíž se mohou probírat v podstatě jakákoliv období ze středověkých, novověkých a moderních dějin, nicméně některá centra předem vylučují určité kombinace, aby bylo umožněno studovat jak národní, tak světové dějiny. Některé moduly jsou zaměřené na britské dějiny (Británie 1483 – 1529, Stabilita a válka: Britská monarchie a stát v letech 1714 – 1770), jiné na převážně euroamerické (Vláda Petra Velikého v Rusku v letech 1682 – 1725, Aspekty mezinárodních vztahů v letech 1945 – 2004).

Při práci s dokumenty se studuje taktéž určité historické téma, probírá se však z hlediska pomocných věd historických a zaměřuje se na práci s rozličnými prameny, ať již primárními či sekundárními.

Pro seminární práci si studenti vybírají libovolný historický spor, který analyzují a interpretují.

iii) Učební materiály a pomůcky, koncepce výuky

Pro výuku je stěžejní **odborná literatura** nebo **učebnice**. Vzhledem k charakteru výuky se upřednostňují přímo primární či sekundární historické zdroje, neboť se s nimi pracuje při závěrečných zkouškách a studenti se s nimi musí důkladně seznámit.

Z vizuálních pomůcek jsou zastoupeny **mapy**, které jsou podkladem při závěrečných zkouškách.

Hodiny jsou převážně **výukové**, při kterých vyučující frontálně předkládá teoretické poznatky. Při těchto hodinách se využívá právě učebních pomůcek, od studentů se ovšem také očekává, že některá témata si předem nastudují, popřípadě si přečtou i další publikace nad rámec doporučené četby. Důležitou součástí hodin jsou také diskuze, při kterých se žáci učí argumentovat a obhajovat svůj názor.

Určitou část zabírají také **exkurze** do muzeí, objektů památkové péče, historických společností s odbornými přednáškami, přičemž některé se mohou uskutečňovat i v zahraničí.

iv) Cíle a výstupy výuky

Na úrovni GCSE je důležité, aby se studenti naučili zaujímat kritický přístup k historickým událostem a dokázali o nich hovořit, rozšířili své dosavadní znalosti, s pomocí nichž si sami uvědomí svou občanskou roli a zodpovědnost ve společnosti²⁷.

Pro teoretický modul A-levels se studenti učí využít získaných historických znalostí, naučit se analyzovat, chápat a zhodnocovat dějiny na základě „následků, důsledků, změn a významu v kontextu dějin a vztahy mezi klíčovými událostmi a postavami ve studovaném období“; v praktické části je nutné získat interpretační schopnosti a pochopit, jak byly určité problémy interpretovány v minulosti²⁸. Totéž platí i pro Pre-U.

v) Hodnocení a klasifikace studentů

Na SŠ v Anglii se používá procentuální hodnocení, které se převádí na známky vyjádřené v písmenech. Platí následující převodník (GCSE):

100-80% celkově...A*

79-70% celkově...A
69-60% celkově...B
59-50% celkově...C
49-40% celkově...D
39-30% celkově...E
29-20% celkově...F
19-0% celkově...G

Pro A-levels platí mírně odlišné hodnocení:

100-80% celkově (+90% celkově na úrovni A2)...A*

100-80% celkově...A
79-70% celkově...B
69-60% celkově...C
59-50% celkově...D
49-40% celkově...E
39-30% celkově...F
29-0% celkově...U

Pro Pre-U platí jiné hodnocení:

92-100%...D1
91-84%...D2
83-76%...D3
75-67%...M1
66-59%...M2
58-51%...M3
50-43%...P1
42-34%...P2
33-0%...P3

Studenti jsou klasifikováni v průběhu roku, na konci pololetí (u GCSE na konci 10. ročníku) skládají státní zkoušky. Průběžné hodnocení provádí vyučující a má pouze informační charakter. Získává ho z písemných podkladů – **esejí a písemných testů**.

Některé školy si určují jako prerekvizity pro postup do 12. či vyššího ročníku např. minimální dosažené známky, určitý procentuální průměr apod. – ty se však odvozují pouze z výsledků státních zkoušek.

d) Závěrné a přijímací zkoušky na VŠ

i) GCSE

Zkoušky GCSE se skládají většinou na konci 11. ročníku. Povinnými předměty jsou Anglický jazyk a literatura, Matematika a Přírodní vědy a dále skládají zkoušky z nepovinných předmětů, které studovali na 4. stupni.

Podoba zkoušky má v drtivé většině případů písemný charakter, v jazycích se skládají i zkoušky ústní. V uměleckých a praktických předmětech je také nutno vykonat praktickou zkoušku. V některých předmětech je také nutno vypracovat seminární práci. Zkoušky jsou modulární, tzn. rozděleny na jednotlivé části, které se jednotlivě hodnotí, na jejichž aritmetickém průměru se určuje výsledná známka.

Všechny zkoušky jsou státní a zadávány hodnotícími komisemi, které určují osnovy výuky, a tím pádem i zkoušek.

Zkouška GCSE z Dějepisu se skládá ze tří modulů: 2 písemných (tematické a chronologické studium) a seminárních prací. Každá písemná práce trvá 1,75 hodiny. V první části (váha 37,5%) odpovídají studenti na 3 otázky, z nichž 2 si vybírají z nabídky.

Ve druhé písemné zkoušce (váha 37,5%) odpovídají na 2 otázky, z nichž jednu vybírají taktéž z nabídky. Seminární práce (váha 25%) musí být vypracovány dvě na zadané okruhy, které nebyly v rámci výuky probrány, dohromady v délce 2500-3000 slov. Na těch pracují studenti individuálně a v určenou uzávěrku je musí zaslat hodnotícím komisím.

Po skončení zkoušek se práce studentů zasílají hodnotícím komisím, které je rozešlou na jiné školy jiným učitelům, kteří je ohodnotí. Práce hodnotí dva učitelé a v případě, že se neshodnou na konečném hodnocení, má hlavní slovo třetí, hlavní zkoušející.

Na základě hodnocení jsou určeny známky z jednotlivých modulů i známka z předmětu celkově. V případě, že student by si chtěl vylepšit skóre, může opětovně příští rok znovu složit zkoušku, popřípadě jen určité moduly z ní.

ii) A-levels

A-levels, závěrečné zkoušky britského středoškolského studia, se skládají v průběhu 12. a 13. ročníku, a to v lednu a červnu. Dělí se na AS a A2, přičemž studium daného předmětu na úrovni AS jsou prerekvizitami pro jeho studium na úrovni A2, některé školy dokonce stanovují i požadované minimální známky. Studenti jsou přezkušováni ze všech předmětů, které v této době studují.

Charakter zkoušek je stejný jako u GCSE, tzn. jsou zachovány druhy testování i dělení na moduly, hodnotící podmínky jsou taktéž stejné, pouze z obou termínů jednoho školního roku se započítává pouze lepší známka.

Obě úrovně se skládají ze dvou modulů; celkem tři teoretické zkoušky a jedna seminární práce. První teoretická zkouška (váha: 50% AS) na úrovni AS trvá hodinu a dvacet minut, při které studenti odpovídají na dvě zadané otázky esejemi; druhá teoretická zkouška (váha: 50% AS) trvá stejně dlouho, je zaměřena na práci s historickými dokumenty a

studenti zpracovávají dva úkoly: prvním je kritická analýza dokumentu a druhým je komparace dvou kontrastních dokumentů s přihlédnutím k určitému historickému období. Teoretická zkouška na úrovni A2 (váha: 60% A2) trvá dvě hodiny a skládá se ze dvou sekcí: v první si student vybírá jednu ze dvou otázek a píše na ni esej, ve druhé student analyzuje zadaný dokument; seminární práce se skládá ze dvou částí: v první student zkoumá určitou událost, která se stala během posledních sta let, ve druhé si vybírá z nabídky téma z doby starší sta let, přičemž rozsah každé části je zhruba 2000 slov.

Konečná známka z A-levels se značí velkým písmenem, známka z AS malým; student, který například studoval na úrovni AS čtyři předměty, jeden se známkou B, kterého v posledním ročníku zanechal, a ze zbylých tří získal v konečném skóre A, bude jeho hodnocení vypadat takto: AAAb.

iii) Pre-U

Zkoušky Pre-U se skládají na konci 13. ročníku a na rozdíl od GCSE a A-levels jsou nemodulární, tzn. studenti získávají pouze jednu známku a nemohou opakovat jednotlivé části, nýbrž celou zkoušku. Charakterem se ovšem rovnají předchozím dvěma.

Pre-U jsou organizovány komisí CIE (Cambridge International Examinations), která mj. pořádá IGCSE, ICSE (mezinárodní GCSE a certifikáty vyššího vzdělávání) apod.

První částí je teoretická zkouška (váha: 50%) z určitého dějepisného období; studenti si vybírají dva okruhy (britské dějiny, světové dějiny, africké dějiny...; středověké dějiny, novověké dějiny...), přičemž se navzájem nesmí týkat shodného období ani země; zkouška trvá 2,25 h. Další částí je práce s dokumentem a vypracování eseje na vztahující se téma (váha: 25%) v délce 2 h. Poslední součástí zkoušky je vypracování seminární práce o rozsahu 3500-4000 slov a libovolném tématu, které si student nechá schválit komisí.

iv) Přijímací zkoušky na VŠ

Podkladem v přijímacím řízení na VŠ v Anglii (i celé Británii) je přihláška podávána přes UCAS (Středisko pro přijímací řízení na vyšších odborných a vysokých kolách). V ní student vyplní krom osobních údajů i hodnocení v důležitých zkouškách, připojí motivační dopis a v případě, že se hlásí na umělecké školy, i umělecké portfolio. Učitelé nebo zaměstnavatelé dále píší k přihlášce osobní doporučení. Uzávěrka přihlášek pro Oxbridge, medicínské, stomatologické, veterinární a právní obory bývá 15. října, pro zbylé školy a obory 15. ledna. V případě volných míst je možno hlásit se i do konce září, to však až poté, co proběhne standardní první a druhé kolo.

Tato přihláška je zaslána na všechny školy a obory, kam se student hlásí (limit je 5; u lékařských, stomatologických a veterinárních oborů je limit 4, ale student si může vybrat jako pátý i jiný obor), na jejímž základě je posuzováno přijetí či nepřijetí. U některých oborů je nutno vykonat celostátní předmětovou zkoušku (Historie – HAT, Právo – LNAT, zdravotnické obory – BMAT atd.), některé školy dokonce vybírají uchazeče i na základě pohovorů a zaslanych školních prací. Druhy přijetí jsou dva: podmíněčné (*conditional offer*) a nepodmínečné (*unconditional offer*). Při podmíněčném přijetí je studentovi garantováno místo, nicméně musí získat např. u A-levels určité známky, aby mohl nastoupit. V případě nepodmínečného přijetí má student místo garantován bez ohledu na výsledky A-levels.

Při přijímacích zkouškách na Historii musí uchazeči vykonat HAT (Test dějepisných studijních předpokladů), na základě jehož výsledků si školy dále třídí uchazeče. Uchazečům o tento obor se velmi doporučuje, aby udělali A-levels z Dějepisu a také z předmětu vyžadujícího psaní esejí (např. Anglická literatura, Náboženství, Ekonomie, Politologie...).

e) Diskuze o reformě výuky

Británie, stejně jako ostatní vyspělé evropské země, se v poslední době vypořádává s příchodem imigrantů. S jejich příchodem na školy naráží současná výuka Dějepisu, především v citlivých válečných obdobích²⁹.

Dále se problém vzdělávání týká selektivizace soukromých škol, v důsledku čehož odcházejí nadanější a finančně zabezpečenější žáci právě na tyto školy, kde dosahují studenti obecně lepších výsledků než studenti státních škol. Ačkoliv studenti soukromých škol tvoří v britském vzdělávacím systému 7% studentstva, na Oxbridgi tvoří 43%³⁰.

Závažnější problém se týká charakteru výuky. V poslední době se ozývají hlasy proti britskému vzdělávání, které je více zaměřeno na akademickou stránku a opomíjí praktické vzdělávání (vzhledem k hodnocení, při kterém není během povinné školní docházky možno opakovat ročník nebo zanechat školy, chodí na předměty demotivovaní žáci nebo ti, kteří na výuku nestačí),³¹ což je i případ Dějepisu, který se spíše přibližuje vysokoškolské úrovni – navíc se žáci zabývají především interpretací dějin, faktografie je opomíjena³².

V poslední době také dochází k inflaci dobrých známek, takže až čtvrtina dětí získává v závěrečných zkouškách A nebo A*. Pro vysoké školy bývá obtížné v takovém případě vybrat z přehršele uchazečů budoucí vysokoškolské studenty, některé školy dokonce stále odmítají přijímat pouze na základě vysvědčení, motivačních dopisů a doporučení od učitelů a zaměstnavatelů³³. Právě z tohoto důvodu byl vyvinut nový druh zkoušek – Pre-U, které mají mít vyšší úroveň obtížnosti než A-levels.

Z důvodu vzrůstajících požadavků na terciární sektor vláda podporuje studenty, aby vystudovali vysokou školu, v důsledku čehož dochází k úpadku řemeslníků a snižujícím se nárokům vysokých škol.

III. PRAKTICKÁ ČÁST

A) Analýza a porovnávání didaktických složek

a) Metodika

Aby byl splněn hlavní cíl této práce, tj. porovnání a analýza obou vzdělávacích systémů, rozhodla jsem se, s přihlédnutím k obecným poznatkům v teoretické části, zkoumat konkrétní témata probíraná ve výuce v obou systémech na různých materiálech a vzorových výstupech výuky. K tomuto účelu jsem si vybrala srovnání učebnic, závěrečných zkoušek, seminárních prací a přijímacích zkoušek. Hledala jsem na obou stranách témata popsaná nebo probíraná ve větší šíři, aby mohlo dojít k přesnějšímu průzkumu, neboť na některá témata se v určitém systému klade větší váha, zatímco v druhém má pouze okrajovou hodnotu a naopak.

Protože charakter této práce je didaktický, nesnažila jsem se zjistit, zda-li některý systém vykládá určité dějepisné problémy „dobře“ či „špatně“, nicméně jsem se pokusila popsat, jaké historické přístupy a metody se ve výuce v určitém systému využívají a do jaké míry jsou efektivní.

U seminárních prací jsem také zjišťovala požadované nároky na studenta při psaní takového elaborátu, neboť zde mají studenti větší volnost při řešení problému a hledání sobě podobných seminárních prací v obou systémech by bylo prakticky nemožné.

Na závěr jsem připojila shrnující, závěrečnou analýzu obou systémů, ve které jsem rozebírala jak obecnou charakteristiku obou systémů, rozdíly mezi nimi na základě praktického srovnání, tak i návrhy na zlepšení českého systému, které se zakládaly na inspiraci z anglického systému.

b) Učebnice

Jako společné téma analýzy učebnic jsem si vybrala náboženskou reformaci v 16. století. Z českých učebnic jsem si vybrala publikaci „Dějepis 2: Středověk a raný novověk“, učebnici vycházející z Katalogu požadavků ke společné části maturitní zkoušky z Dějepisu. Učebnice poskytuje kromě základního přehledu i rozšiřující bibliografii, nicméně při analýze byla využita pouze učebnice, neboť tvoří základ výuky.

Z anglické bibliografie jsem vybrala knihy uvedené v tomto seznamu: <http://www.edexcel.com/migrationdocuments/GCE%20New%20GCE/GCE-Bibliographies-Unit1.pdf> v příslušném učivu, konkrétně „The European Reformation, 1500-1610“ (A. Armstrong) a „Europe, 1450-1661“ (D. Murphy, M. Tillbrook a kol.). První příručka je určena primárně studentům studující náboženskou reformaci zadanou hodnotící komisí Edexcel, druhá je taktéž určena studentům Dějepisu, nicméně pojímá více témat a je využitelná i napříč různými osnovami.

Jako první nápadný rozdíl mezi učebnicemi je rozsah, jaký je učivu vyhrazen. Česká učebnice se zabývá reformací jako takovou pouze na 5 stránkách, zatímco v Anglii je pro studium tohoto tématu vyhrazena učebnice o 170 stranách, která je ze 2/3 zaměřena na kalvinismus. Druhá, všeobecněji zaměřená publikace, má vyhrazeny dvě kapitoly pro toto téma (Reformace a Katolické reformace a protireformace).

Obě učebnice neobsahují jen výklad, nýbrž i kontrolu zpětné vazby. Česká učebnice poskytuje na konci kapitoly 12 otázek zaměřených na hledání informací v textu (např. Jak bylo v českých zemích přijímáno Lutherovo učení? Kdy se konal tridentský koncil a jaké závěry přijal? Kdo a kdy založil jezuitský řád a čím se jezuité zabývali?), anglická taktéž pokládá otázky zaměřené na informace v textu (Jaký důkaz máme pro tvrzení, že katolická církev byla roku 1500 v dobrém stavu? Co se objevilo za kritiku směřující na katolickou církev roku 1500? Jak radikální byly ideje křesťanských humanistů?). Ačkoliv odpovědi na otázky v české učebnici zabírají široké spektrum, z učebnice se dá vyčíst pouze odpověď o rozsahu jedné až dvou vět, navíc jsou zaměřeny spíše na faktografii, naproti tomu se

anglická učebnice ptá studentů na protichůdné pohledy a odpovědi mají dle textu rozsah několika vět až celého odstavce.

Není bez zajímavosti, že v anglických učebnicích se dokonce objevují i schémata A-levels pro Dějepis, která nejen popisují formát zkoušky, ale také udílí studentům rady, jak se s některými otázkami vypořádat a studenti tak zjistí, co mohou od zkoušek očekávat. Takovýto popis maturit v české učebnici schází, ačkoliv se jedná o dokument připravující na úplně nový druh maturit, tj. státních.

Dalším rozdílem je také způsob podávání informací o dané době. Zatímco anglická učebnice předkládá více interpretací a pohledů (např. jestli stav katolické církve byl dobrý či špatný), v české je deklarován pouze jeden historický pohled, což je dobře demonstrováno na otázkách zajišťujících zpětnou vazbu.

c) Závěrečné zkoušky

Jako podklad k analýze jsem si vybrala dvě různá témata, nicméně pro každý systém zvlášť relevantní: český a anglický stát na počátku svého vzniku. Jako reprezentativní vzorek z českého systému jsem si vzala maturitní otázku číslo 5, „Český stát ve středověku“ a z anglického systému jsem vybrala témata esejí ze sekce 1 ve vzorových zkouškách Pre-U, které jsou uvedeny v této práci, s přihlédnutím ke schématu hodnocení Pre-U uvedeného na stránkách http://www.cie.org.uk/docs/qualifications/preu/specimenpapers_markschemes/History_SpecimenBooklet.pdf.

Zadání maturitní otázky zní „Popište vznik, politický, sociální, hospodářský, kulturní a územní vývoj českého státu. Přibližte středověkou etapu našich dějin.“ U této otázky je poznámka, že jde o otázku chronologickou, tudíž na rozdíl od tematické se při vypracování otázky musí student pohybovat v určitém čase napříč různými tématy.

U esejí k Pre-U má student na výběr pět zadání, z nichž si může vybrat nanejvýš 2, na která vypracuje odpověď.

Prvním velkým rozdílem mezi oběma zkouškami je charakter; v ČR se jedná o ústní zkoušku, zatímco v Anglii se jedná o písemnou zkoušku. Z toho pramení pro anglické studenty nesporná výhoda: V případě, že nejsou spokojeni se svou známkou, mohou požádat o opětovné zhodnocení své práce. Každý systém navíc klade tím pádem důraz na jiné aspekty: český na ústní projev a sebe prezentaci, anglický na psaný projev a gramotnost.

Dalším rozdílem je délka zkoušky. V českém prostředí mají studenti čtvrt hodiny na přípravu a čtvrt hodiny na prezentaci, což dělá půl hodiny času na jedno téma. U Pre-U trvá celková teoretická část 135 min pro oba okruhy, které si vyberou, což znamená průměrně 67,5 min pro každý zvlášť.

Odlišný je také požadovaný rozsah znalostí při zkoušce; zatímco český student musí během 15 min obsáhnout téma zahrnující několik staletí a různých aspektů tehdejších reálií, anglický student má více než hodinu na téma, které zřídka přesahuje jedno století, nicméně se také zabývá více podstatami vybrané periody. Zajímavostí je, že angličtí studenti mají během zkoušky k dispozici časovou osu s nejdůležitějšími událostmi, které se v dané etapě udály.

Ačkoliv záměrem zkoušky je přezkoušet studenta z látky Dějepisu, kterou se naučil na střední škole/6th Form, tento cíl je naplněn pouze v anglickém prostředí, neboť dotyčná zkouška přesně reflektuje probrané učební osnovy; student si při zkoušce pouze vybírá konkrétní spor, který v daném období a tématu diskutuje. Naproti tomu čeští studenti, kteří si u maturitní zkoušky losují téma, pokryjí pouze zhruba 1/25 probraného učiva.

d) Seminární práce

K analýze z české strany byly použity materiály ze stránky www.soc.cz, stránek SOČ, které poskytují rady a návody ohledně psaní prací do této soutěže, navíc archivují vítězné práce z celostátního kola. Výběr této stránky byl proveden především z toho důvodu, že tyto práce jsou ekvivalentem seminárních prací na školách, které se běžně sehnat nedají, a také proto, že vítězné práce by měly indikovat nejvyšší kvalitu.

Pro analýzu z anglické strany byla vybrána informační příručka hodnotící komise Edexcel, dostupná na stránce <http://www.edexcel.com/migrationdocuments/GCE%20New%20GCE/GCE-in-History-TSM-Issue-3.pdf>. Tato příručka poskytuje rady a návody pro zadání i výběr tématu seminární práce, dokonce uvádí i vzorové s doplňujícím komentářem.

Prvním patrným rozdílem mezi požadavky na práci je nesporně délka. Zatímco českému studentovi je doporučeno 20-30 stran práce, anglický se musí vejít do 2000 slov, což odpovídá zhruba 3-4 stránkám. Podle toho se ovšem také odvíjí požadavky na obsah a charakter práce. Zatímco čeští studenti musí písemně zpracovat dějepisné reálie jejich vybraného tématu na základě literatury, angličtí studenti píšou v podstatě už jen „resumé“, čili výsledek svého bádání, bez popisu událostí, které tomu předcházely.

Rozdílná jsou také zadání úkolů. Angličtí studenti si jako problém volí určitou otázku, na kterou hledají odpověď. Čeští studenti mají jako název své práce různě široké téma, ve kterém se snaží obsáhnout jeho dějiny.

Odlišná je též práce s literaturou. Zatímco v Anglii slouží jako podklad k dedukci a analýze, navíc je kriticky zkoumána, v českém prostředí se jí využívá hlavně jako zdroje citace. Tomu odpovídají i finální výstupy prací, kdy angličtí studenti uzavírají svou odpověď na zadanou otázku, ale čeští ve zkratce informují o sledu vyčtených událostí ve své práci.

e) Příjímání zkoušky na VŠ

Pro analýzu jsem si vybrala z české strany modelové testy, které uvádím v této práci, a informace k ústním pohovorům na Historii na FF UK, z části získané ze stránek fakulty, ale také i dne otevřených dveří v roce 2009. Z anglické strany jsem vybrala test HAT a modulové pohovory na Historii na Cambridžské univerzitě ze stránek http://www.historycambridge.com/interview_video.htm a také obecné informace k pohovorům získané ze stránek školy.

Strukturou se přijímací řízení příliš neliší; jak na české, tak i anglické škole studenti podstupují nejprve písemné kolo, na jehož základě jsou vybráni do kola ústního.

V písemném kole na české škole studenti procházejí faktografickým testem a testem analytického myšlení (současné testy se liší od modulových, které jsou uvedeny na stránkách fakulty, a nejsou zatím k dispozici), při kterém se testuje schopnost logického myšlení a orientace na synchronní a diachronní ose. Naproti tomu test HAT nezkoumá specifické znalosti z Dějepisu, vyjma otázky číslo 3, ve které musí uchazeči popsat jedno historické období dle vlastního výběru, ale zaměřuje se na analýzu textu, uvažování a postoje.

Ústní kolo přijímacího řízení je v obou systémech více orientováno na uchazeče. Na Karlově univerzitě je nutno k pohovoru přinést seznam nastudované odborné literatury a pokud se o nějaké student v průběhu studia pokusil, tak i vlastní studentské práce a potvrzení o relevantní praxi vztahující se k oboru. Při dni otevřených dveří bylo uchazečům oznámeno, že komise nebude přihlížet k literatuře vztahující se k pravěku nebo starověkým dějinám, neboť se touto činností zabývají jiné katedry a nejsou prioritními předměty v sylabu Historie. Dále bylo také řečeno, aby se uchazeči pokusili mít co nejvyváženější četbu, která by pokryla období od vrcholného středověku až po moderní dějiny, přičemž členové katedry upozorňovali na extrémní případy, ve kterých uchazeči předkládali na seznamu literatury knihy zaměřené na jedno období nebo jedno téma, a

varovali uchazeče o studium před takovýmito počiny. Samotné pohovory se měly zaměřovat na uchazečovy znalosti právě na základě studia těchto knih. Naproti tomu je uchazečům o studium na Cambridgi, konkrétně na koleji Emmanuel, půl hodiny před pohovorem vydáno přípravné čtení (*preparatory reading*), které tvoří nejdůležitější téma pohovoru. V něm je diskutován obsah, účel a kontext tohoto nastudovaného textu. Okrajovou, nicméně neméně důležitou součástí pohovoru jsou i dotazy na uchazeče na základě jeho motivačního dopisu a jiných informací, které od něj škola získala. Z tohoto popisu vyplývá, že ačkoliv mají studenti možnost ústní kolo částečně dirigovat právě seznamem četby nebo aktivitami uvedenými v motivačním dopise, větší volností disponují uchazeči o studium na Cambridgi, na druhou stranu právě tato ovlivnitelná část hraje v pohovorech minoritní roli. Obě ústní zkoušky se však povahou neliší od svých předchozích písemných kol, tudíž uchazeči jsou přezkušováni v podstatě stále ze stejných schopností, tj. na české škole z orientace na časové ose a faktografii a na anglické z analýzy a porozumění textu.

B) Zhodnocení analýzy

Dějepis v českém pojetí – ať se této myšlence bráníme nebo ne -, je hlavně deskriptivní a nereflexuje skutečnou práci historika, na rozdíl od anglického, který se zaměřuje na akademičnost již v průběhu střední školy. Tím v podstatě nutí anglické studenty k větší zodpovědnosti při volbě předmětů, a tím pádem i budoucí kariéry, odhlédneme-li od faktu, že i v českém systému se studenti musí po skončení základní školy rozhodnout pro budoucí kariéru, ačkoliv i v průběhu studia mají možnost ledacos samostudiem „dohnat“ (ačkoliv by to měla být právě škola, která studenty připraví na další studium, potažmo život). Vzhledem k faktu, že čeští studenti mají malou možnost profilace, výuku není možné orientovat na potřeby těch, kteří se chtějí historií hlouběji zajímat, neboť se nemůže po studentech, kteří mají jiné studijní aspirace, chtít specializovanější a větší objem práce v hodinách. Tímto způsobem je vlastně výuka „bržděna“.

Dějepis hraje v českém vzdělávacím systému hlavně výchovnou funkci, a to i na těch stupních škol, kde hraje primární roli příprava na profesi spíše než příprava na občanský život, což jasně demonstruje diskuzní spor, jak zabránit nebezpečí extremismu u mládeže:

Výuka tohoto tématu nesměřuje na základní školy, do doby, kdy si žák začíná poprvé uvědomovat svou roli ve společnosti, ale až v době, kdy má vytvořený vlastní systém hodnot, tudíž je těžké, ba nemožné, chtít mu vštípit odlišné zásady. Snaží se posílit národní vědomí, ačkoliv se jasně střetává s problémem inter- a multikulturalizace. Toto je však problém i anglického systému, jak již bylo popsáno výše.

Co se týče přípravy na učitelské povolání, je českým problémem již brzká příprava na toto povolání na pedagogických fakultách, neboť jsou na tuto profesi připravováni již čerství absolventi středních škol, aniž by dosáhli kvalifikace v oboru, který chtějí vyučovat, v důsledku čehož jim pedagogická složka učiva „ukrajuje“ z odborného a naopak; anglický systém je v tomto ohledu strukturalizovanější a flexibilnější. Dva naprosto odlišné učební plány pro profesní přípravu budoucích učitelů se rozcházejí v několika bodech: Za prvé, v českém systému výrazně převažuje historická složka nad didaktickou, až ji skoro vytlačuje na okraj zájmu při studiu oboru; za druhé, délka praxe, která je anglických školách až pětkrát delší; za třetí, z českého systému není patrné, zda-li má být absolvent připraven spíše pro kantorskou či výzkumnou dráhu, neboť některé vyučované předměty (např. vysoký podíl výuky latiny) v podstatě s přípravou na učitelskou kariéru vůbec nesouvisí.

Zkoušky, učivo a hodnocení je v Anglii centralizované, což umožňuje spravedlivé porovnávání škol, na rozdíl od českého systému, ve kterém si každá škola vytváří vlastní podmínky a vlastní systém hodnocení. Přijímací řízení na vyšší školy tudíž působí diskriminačně, neboť může testovat právě ty schopnosti a znalosti, které si na určité škole student nemohl osvojit, zatímco na druhé ano. Z některých informací ohledně přijímacího řízení je zřejmé, že i sami vysokoškolští pedagogové mají problémy s kritickou analýzou dat, neboť po studentech vyžadují faktografii, navíc je nutí k nepřiliš hlubokému, všeobecnému přehledu, na rozdíl od anglických univerzit, kterým nevadí úzká specializace uchazečů.

Dokonce i pojetí školních úkolů a požadavků se značně liší, což je například vidět u seminárních prací, které v českém systému nevyžadují hlubší znalost historie, spíš pouze excerpci z písemných a ústních materiálů. Učebnice se naproti tomu rozcházejí v pojetí doby a vysvětlování reálií; zatímco anglické učebnice se snaží nestranně zprostředkovat

argumenty, české pouze nabízejí stručnou sumu, která působí spíše jako historický konsenzus než zkoumatelné téma, čemuž odpovídají i úkoly v nich. S otazníky kolem státních maturit navíc vyvstává otázka, nakolik dokáží školy, ale hlavně nové materiály, připravit na ně studenty. Zatímco anglické učebnice obsahují podrobný popis zkoušky, v české chybí, tudíž student nemůže mít ani představu, jaké požadavky budou na něj kladeny; nelze se poté divit demonstrujícím studentům, kterým je sice řečeno, aby se podívali na internetové stránky s katalogy požadavků, nicméně oni právem cítí, že pouhý specimen jim nezajistí lepší výsledky, ba co víc, učebnice jim ani nemůže poskytnout dostatečnou odezvu.

Charakter práce na českých školách se v průběhu studia příliš neliší a studenti procházejí dlouhá léta konstantním zatížením, zatímco anglický systém se snaží optimalizovat přechody mezi jednotlivými stupni vzdělávání. V českém školství je v průběhu studia kladen důraz na memorizaci faktů, tudíž výstup studenta prvního a posledního ročníku SŠ se liší pouze v sumě znalostí, nikoliv dovednostech. Na anglických školách se memorizace opouští po absolvování 4. stupně a přechází se ke skutečné činnosti historie, která se praktikuje na vyšších stupních vzdělávání. To je možná důvod, proč vysoké školy respektují ve zmenšené míře úspěchy a aktivity, kterých student dosáhl a které prováděl během střední školy, neboť terciární instituce nejspíš nabývají vědomí, že jim tyto údaje neposkytnou dostatečné údaje o vhodnosti studenta pro vyšší typ vzdělávání; anglické vysoké školy chovají ke středoškolským výsledkům ve vzdělávání větší důvěru. Z tohoto důvodu je maturita v podstatě „bezvýznamná formalita“, neboť nereflektuje studentovy úspěchy z minulých let a slouží pouze jako indikátor existence středoškolského vzdělání – nikoliv však kvality.

Současný koncept státních maturit v českém prostředí je problematický, neboť existuje asi 600 maturitních oborů, přičemž každý se zaměřuje na odlišné aspekty. Anglický systém je naopak naprosto jednotný a každý předmět má na všech školách stejné cíle a pojetí, není nijak „hlavnější“ či „okrajovější“, jak tomu bývá u Dějepisu např. na gymnáziích a odborných školách, na kterých ovšem vyvstává otázka, zda-li je ke studiu určitých oborů vůbec potřeba.

Právě z těchto důvodů je dle mého názoru záhodno zlepšit některé aspekty českého školství. Prvním z nich je rozhodnutí, na kolik má být vzdělávání na středních školách akademické a na kolik výchovné, aby požadované výstupy odpovídaly požadavkům zaměstnavatelů a terciárních institucí. S tím souvisí i centralizace takového systému, jehož předzvěstí je plánovaná státní maturita, proti které se však zvedá vlna odporu i z akademických řad; je proto nutné nastolit diskuzi, aby byl vyjednáán kompromis a soulad mezi oběma stranami, aby obě byly ochotny ho respektovat. Krom toho je nutné poskytnout dobré zázemí pro studenty v podobě kvalitně připravených pedagogů, kteří by měli získat především historické znalosti a následně ty pedagogické, aby byli schopni naučit studenty akademické historické práci (pokud je to cíl MŠMT), využívání odborných zdrojů při výuce a odproštění od tradičních syntetizačních učebnic. Jako dalším, neméně důležitým krokem je nutnost neustálého kritického přístupu k vývoji školství a sebereflexi, schopnost pružně reagovat na potřeby moderní doby, spolupráce vyšších i nižších institucí se středními školami a jednotu přístupu k výuce napříč školami.

IV. ZÁVĚR

„Stejní, a přece jiní...“ Jedná se sice o stejnou větu, jakou jsem psala v úvodu, nicméně po sepsání této práce cítím, že slovo „stejní“ by mělo být vyškrtnuto.

Práce si kladla za cíl porovnat oba vzdělávací systémy na základě výuky Dějepisu v 10. – 13. ročníku z pedagogického pohledu. Sledovala jednotlivé aspekty i jejich současné trendy a kontroverze, které je provázely. Rozdíly, které byly v závěrečném shrnutí analýzy shrnuty, zahrnují pojetí zkoušek, centralizovanost, přijímací řízení na vyšší instituce a učitelskou aprobaci. Navrhla jsem právě několik návrhů na zlepšení inspirujíc se anglickým školstvím, jako například upřednostňování odborného vzdělání před pedagogickým u vyučujících, zavedení obdoby státní maturity, jednotné osnovy, objektivnější hodnocení a unifikaci známek.

Moje práce měla kromě školního i osobní cíl – poučit se samotnou o kulturních rozdílech mezi mou rodnou zemí a zemí, kam se plánuji vydat pomoci sobě rozšířit své schopnosti v oblastech, které mě baví a zajímají. Díky tomuto dlouhému několikaměsíčnímu úkolu jsem nejen pronikla do spektra vzdělávání vzdálené země, se

kterou mám pramálo společného, ale především jsem se naučila kritickému pohledu na věci kolem sebe, které se předtím zdály naprosto samozřejmé. Při překladech a studiu výukových materiálů jsem měla možnost sestavit mozaiku vzdělávací filozofie země, kterou velebí uznávané světové žebříčky hodnotící kvalitu vzdělávání, a já jsem tak nyní konečně pochopila požadované minimum, které je nutné jako prerekvizita ke vstupu na tamější instituce. Toto je z mého pohledu nejdůležitější, co se dalo sepsáním práce získat.

POZNÁMKY:

¹http://www.msmt.cz/uploads/VKav_200/Eurydice/CZ_CS.pdf, str. 17

²<http://zpd.nuov.cz/>

³http://www.nuov.cz/uploads/RVP/ucebni_osnovy/DEJEPIS.pdf

⁴nabídka vol. předmětů Osmiletého gymnázia Buďánka, o. p. s.

⁵<http://www.gjk.cz/?id=43>

⁶<http://www.alej.cz/program.htm>

⁷nabídka vol. předmětů Osmiletého gymnázia Buďánka, o. p. s.

⁸dtto

⁹ V. ČAPEK. Úvod do studia didaktiky dějepisu. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005. ISBN 80-7043-395-7

¹⁰dtto

¹¹http://www.nuov.cz/uploads/RVP/ucebni_osnovy/DEJEPIS.pdf

¹²dtto

¹³<http://www.novamaturita.cz/sqlcache/Dejepis.pdf>

¹⁴dtto

¹⁵dtto

¹⁶dtto

¹⁷J. RYMEŠOVÁ, M. ŽÁKOVÁ: Škola bez tajemství aneb Co by rodiče měli vědět o škole. Praha: Kvarta, 1993. ISBN 80-85570-32-7

¹⁸<http://old.rvp.cz/clanek/226/283>

¹⁹<http://www.ucitelske-listy.cz/2009/04/helena-mandelova-pohled-asociace.html>

²⁰http://zpravy.idnes.cz/dejepisari-maji-ucit-vice-o-extremismu-fasismu-i-komunismu-po6-/studium.asp?c=A091023_213130_studium_vel

²¹http://zpravy.idnes.cz/studium.asp?c=A070507_135744_stredniskoly_bar

²²http://zpravy.idnes.cz/statni-maturity-od-roku-2010-pohrbil-ministr-liska-tvrdi-sef-cermatu-1dy-/studium.asp?c=A090821_104120_studium_bar

²³<http://epanel.cz/viewtopic.php?f=33&t=88#p507>

²⁴www.paris.iufm.fr/IMG/ppt/Teaching_in_England.ppt

²⁵<http://www.st-albans.herts.sch.uk/Downloads/PDFs/GCSE%20Choices%20Bk.pdf>

²⁶<http://www.tda.gov.uk/Recruit/thetrainingprocess/typesofcourse/postgraduate/pgce.aspx>

²⁷<http://www.edexcel.com/migrationdocuments/GCSE%20New%20GCSE/GCSE-History-A-Spec-Issue-2-for-Web.pdf>

²⁸<http://www.edexcel.com/migrationdocuments/GCE%20New%20GCE/spec-gce-history.pdf>

²⁹<http://www.dailymail.co.uk/news/article-445979/Teachers-drop-Holocaust-avoid-offending-Muslims.html>

³⁰<http://www.blisty.cz/files/isarc/0005/20000530j.html>

³¹<http://www.blisty.cz/files/isarc/0008/20000804e.html>

³²<http://www.history.ac.uk/resources/history-in-british-education/first-conference/starkey-paper>

³³http://www.timesonline.co.uk/tol/life_and_style/education/sunday_times_university_guide/article6831795.ece

ZDROJE:

- V. ČAPEK. Úvod do studia didaktiky dějepisu. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005. ISBN 80-7043-395-7
- V. ČAPEK. Perspektivy školního dějepisu v evropských zemích a USA. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2003. ISBN 80-7308-044-3
- A. KEEN, D. MURPHY, M. TILLBROOK, P. WALSH: England 1485 – 1603. Londýn: Collins Educational, 1999. ISBN 0003271242
- PETR ČORNEJ a kol. Dějepis 1. Praha: SPN, 2004. ISBN 80-7235-145-1
- PETR ČORNEJ a kol. Dějepis 2. Praha: SPN, 2006. ISBN 80-7235-152-4
- PETR ČORNEJ a kol. Dějepis 3. Praha: SPN, 2001. ISBN 80-7235-172-9
- PETR ČORNEJ a kol. Dějepis 4. Praha: SPN, 2006. ISBN 80-7235-175-3
- J. RYMEŠOVÁ, M. ŽÁKOVÁ: Škola bez tajemství aneb Co by rodiče měli vědět o škole. Praha: Kvarta, 1993. ISBN 80-85570-32-7
- doc. PhDr. M. VÁŇOVÁ, CSc. Srovnávací pedagogika. Praha: Univerzita J. Á. Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-68-6
- <http://www.nuov.cz>
- <http://www.msmt.cz>
- <http://www.kjj.cz>
- <http://www.budanka.cz>
- <http://www.ceskaskola.cz>
- <http://www.gjk.cz>
- <http://www.alej.cz>
- <http://www.ff.cuni.cz>
- <http://ped.cuni.cz>
- <http://www.scio.cz>
- <http://www.ceskaskola.cz>
- <http://www.rvp.cz>
- <http://www.novamaturita.cz>
- <http://www.thestudentroom.com>
- <http://www.chigwell-school.org>
- <http://www.edexcel.com>
- <http://www.ocr.org.uk>
- <http://www.cie.org.uk/qualifications/academic/uppersec/preu>
- <http://www.history.ac.uk>
- <http://curriculum.qcda.gov.uk/>
- <http://www.cam.ac.uk>
- <http://www.exeter.ac.uk>
- <http://www.ox.ac.uk>

